

Kaj nam seminar o prostovoljnem delu v Poljčah govori o sedanjosti prostovoljnega dela in kakšne usmeritve nam kaže za prihodnost

(Pogled iz leta 1995)

Svetovalni center za otroke mladostnike in starše v Ljubljani je v marcu 1993 organiziral tridnevni izkustveni seminar za mentorje prostovoljnega dela na osnovnih in srednjih šolah ter v drugih ustanovah. S seminarjem smo skušali vzpostaviti kontinuiteto prizadevanj na tem področju.

Po uspelem seminarju v septembru 1992 na Pohorju, ki ga je v sodelovanju s Svetovalnim centrom organizirala II. Gimnazija Maribor, je namreč ostala želja po razvijanju mentorstva za prostovoljne sodelavce.

H koncepciji seminarja smo pristopili tako, da smo se povezali z nekaterimi mentorji prostovoljnega dela iz različnih krajev v Sloveniji, ki že nekaj let uspešno razvijajo razne oblike prostovoljnega dela. V skupnih razgovorih z njimi smo oblikovali koncept seminarja z naslednjima temeljnima ciljema:

- osvetliti trenutno dogajanje in dosedanje izkušnje na tem področju (osvetliti stanje, način delovanja, organiziranosti, spremljanje dela prostovoljcev, vprašanja, ki se odpirajo posameznikom v zvezi s konkretnimi načini dela...);

- oblikovati skupno vizijo dela na tem področju v prihodnje (razvijanje oblik izobraževanja, promocije tega dela v družbenem prostoru, razvijanje mrežnega povezovanja, povezovanje s tujino...).

V pričujočem zapisu predstavljam potek seminarja, dogajanja v izkustvenih skupinah in oblikovanje idej za prihodnost.

Delo na seminarju je potekalo tako, da so se izmenjevale tri oblike izobraževanja: izkustvene male skupine (bilo jih je sedem), delavnice (prav tako sedem) in plenarna predavanja (štiri).

Tako smo poskušali doseči, da bi se lahko udeleženci vključili v proces učenja na seminarju čim bolj celostno in da bi pridobljeno znanje učinkovito pripomoglo k razreševanju njihovih delovnih in življenjskih problemov.

Na seminarju je sodelovalo čez sto udeležencev, mentorjev prostovoljnega dela in tistih, ki to želijo šele postati, med njimi pa je bilo tudi petnajst prostovoljcev. V sklepni razpravi je bila med drugim izrečena želja po izdaji zbornika, ki bi zaobjel teoretske in praktične vsebine ter celostno dogajanje na seminarju. Udeleženci seminarja so menili, da se je po nekaj letih dela na tem področju v Sloveniji nabralo že veliko izkušenj, za katere je pomembno, da bi bile zbrane v pregledni in strokovno prečiščeni obliki. Znova se je namreč potrdilo, da obstaja vrzel v strokovni literaturi za to področje, ki jo občutijo tako prostovoljci kot organizatorji in koordinatorji te vrste akcij ter tudi tisti, ki projekte finančno podpirajo.

Ker se nam pozneje ni posrečilo dobiti ustreznih sredstev za izdajo samostojnega zbornika, smo predlagali uredništvu Socialnega dela, da objavi gradivo na način, ki je mogoč. Tako so si bralci Socialnega dela v eni lanskih številkih lahko prebrali prispevek dr. Blaža Mesca o evalvaciji v prostovoljnem delu, v prejšnji številki pa prispevek dr. Bernarda Stritiha. Ostane nam, da pogledamo še ostali dve področji seminarja.

DELAVNICE

V delavnicah je s svojimi prispevki sodelovalo šestnajst sodelavcev. Njihove prispevke smo združili v sedem tematskih sklopov in panel diskusijo. Sodelovali so:

1. Gordana Rostohar, Metoda Crnkovič, Lea Šugman Bohinc: Predstavitev prostovoljnega dela v centrih za socialno delo, Izkušnje z izvajanjem učno vzgojne pomoči.

2. Mojca Lorbec, Miha Jeraša, Bernard Stritih: Prostovoljno delo v zvezi s problematiko zasvojenosti.

3. Adela Kelhar: Vloga moderatorja v pogovorih s prostovoljci.

4. Andrej Baligač, Brigita Kurnik, Niko Arnerič: Vloga in pomen prostovoljnega dela v salezijanskem preventivnem vzgojnem sistemu, Šotorovci.

5. Marja Stojin: Samopomoč kot oblika prostovoljnega dela.

6. Marjanca Djoković, Tereza Žerdin, Marta Vodeb Bonač: Pomoč prostovoljcev otrokom z učnimi težavami, Pomoč in podpora prostovoljcem pri delu z otroki.

7. Majda Wozniak, Danila Žuraj: Prostovoljno delo v sklopu mednarodne mature v evropskem prostoru, Pogovorne ure v srednji šoli.

8. France Prosnik: Dvomi in kritični pogledi na prostovoljno delo (diskusija).

V odmevih med seminaristi se je pokazalo, da so si nekateri želeli tako zasnovanih delavnic, da bi se lahko sami preskušali v delovanju in dobili za to potrebno pomoč. Zato so jim bile manj poučne delavnice, kjer so sodelujoči zgolj opisovali svoje delo. Ta želja kaže na potrebo po razvijanju »know-how« znanj tudi v prostovoljnem delu in bi jo bilo treba upoštevati pri organiziranju prihodnjih seminarjev te vrste (po zapisniku Nika Arneriča, vodje tretje skupine).

Dobro je bila ocenjena raznolikost delavnic. Precejšnjo pozornost sodelujočih je vzbudila diskusija Franceta Prosnika Dvomi in kritični pogledi na prostovoljno delo, ki je pokazala precejšnje razlike v uporabi in razumevanju ključnih pojmov prostovoljnega dela.

IZKUSTVENE SKUPINE

Dogajanje v izkustvenih skupinah so na izvirne načine opisali vsi vodje skupin. Iz njihovih zapisnikov sem izbrala posamezne dele in jih povezala v novo celoto.

Pri sestavi skupin (v vsaki je sodelovalo od enajst do trinajst seminaristov) nas je vodilo načelo, povezati med seboj ljudi, ki se doslej še ne poznajo in niso sodelovali. Tako naj bi seminar prispeval tudi k nastajanju mrežne povezanosti na tem področju. V vsaki skupini so se dejansko srečali posamezniki, ki izhajajo iz različnih okolij, različnih ustanov, imajo v dejavnostih prostovoljnega dela različne vloge in so med njimi tudi razlike v svetovnonazorskih orientacijah.

Kot primer raznolikosti v sestavi skupine vzemimo opis Bojane Slokan, vodje pete skupine: »Srečanje »štirih vlog« bi lahko imenovali prvo četrtkovo srečanje naše skupine. V prostovoljno delo vstopamo namreč kot prostovoljci, delavci centrov za socialno delo, delavci v svetovalnih službah v osnovnih in srednjih šolah in celo kot ravnatelj čisto posebnega zavoda. Tudi po »stažu« na področju prostovoljstva smo si zelo različni. Prostovoljka, ki šele pričinja, in na drugi strani dolgoletna prostovoljka; kar tri delavke na centrih za socialno delo, ki nameravajo vključiti področje prostovoljstva v svoje delo. Prostovoljno delo je vstopilo v življenje dveh članic skupine z javnimi deli. Večina članov pa že deluje na tem področju. Zaradi take strukture skupine smo imeli možnost zamenjati vloge in si tako pridobiti védenje o drugih možnih pogledih na delo na področju prostovoljstva.«

Notranja raznolikost v strukturi skupin je spodbudila tudi veliko raznolikost v pogovorih. O temah, ki so jih obravnavali v drugi skupini, piše Lea Šugman Bohinc takole: »V naših srečanjih smo razvile številne teme razgovora. O osebnem doživljanju »energetskega polnjenja in praznjenja« ob delu, ki ga opravljamo, in o prenovi slovenskega šolstva »Šola — za koga?« smo se spraševale v dvomih in slutnjah preteče socialne diferenciacije ter spodbujanja elitizma. O težavah, s katerimi se mora spoprijemati »prostovoljec« pri svojem delu — o osebnih vprašanjih, negotovostih, pričakovanjih, razočaranjih; o znankah in neznankah prostovoljca v odnosih z otroki, mladostniki, tako ali drugače prizadetimi odraslimi in starostniki, s starši, z različnimi institucijami (centri za socialno delo, šolami, vzgojnimi zavodi itn.), z mentorji in s svojo skupino prostovoljcev. O vprašanju »supervizije mentorjev«, ki jo mentorji nujno potrebujejo, in o povezovanju mentorjev na občinski, regionalni in republiški ravni.«

O najpogostejših problemih pa tudi uspehih v akcijah prostovoljnega dela so intenzivno razpravljali v vseh skupinah.

Vzemimo za primer še misel iz zapisnika Jožice Virk Rode, ki je vodila šesto skupino: »Prostovoljka je doživela izjemen uspeh pri otroku, ki so ga na šoli »odpisali«. Ko se je povezala z učiteljico, je ta dobila možnost, da

je lahko v »problematičnem učencu« spet zagledala otroka.«

Ta droben fragment nam pokaže eno pomembnejših nalog prostovoljnega dela. V navedenem primeru ni bilo pomembno le to, kar je prostovoljka »delala« z otrokom, ampak je bila še pomembnejša njena vloga mediatorja med učiteljem in učencem. In prav to je skupina v razpravi tudi izčrpno osvetlila.

V pogovorih v skupinah pa so našle svoje mesto tudi vrednote. Gordana Rostohar o svoji skupini poroča takole: »Drugi dan v skupini smo začeli z interakcijskimi igrami in pogovorom na temo »vrednote«. Vsak član je poskušal z narisanimi simboli na listu papirja povedati, katere vrednote povezuje s prostovoljnim delom. Člani so narisali in orisali naslednje vrednote: ljubezen, prijateljstvo, zaupanje, svoboda, altruizem, humanost... Vsakdo je na ta način skupini povedal več, kot bi bilo mogoče zgolj s pogovorom, skupino pa je tak način dela še bolj povezal. Izraženih je bilo veliko lepih misli in veliko povratnih informacij ob poslušanju drug drugega.«

Razmišljanja o mestu, ki ga ima prostovoljno delo za mentorje prostovoljcev, je povzel Jože Pirnat, vodja četrte skupine: »Prostovoljno delo je po našem mnenju po eni strani pomembna obogatitev strokovnega dela posameznih institucionalno organiziranih načinov psihosocialne pomoči in siceršnje skrbi za posameznike, po drugi strani pa je tudi dragocena življenjska izkušnja za sodelujoče. Pri prostovoljnem delu ni razlike med akademizmom stroke in življenjem. Prostovoljno delo je neke vrste človeški korektiv institucionalne odtujenosti strokovnega dela, ki kljub najboljšim namenom vedno pade v zanko ekonomizma. Zato se moramo prav pri prostovoljnem delu velikokrat zavedati, da pokazatelji učinkovitosti prostovoljnega dela ne smejo biti edino merilo za ali proti ali celo cilj prostovoljnega dela.

Prostovoljno delo je fenomen, čigar organizacija je lahko učinkovitejša v okviru določenih institucij, hkrati pa že sama organizacija prostovoljnega dela zahteva prostovoljnost.

Tako organizator postane prvi prostovoljec. Naš cilj ne sme biti le vedno več prostovoljcev, ampak širitev kulture prostovoljnega dela (solidarnosti, pomoči, samopomoči). Potem tudi s prostovoljci ne bo problemov.«

Zadnji dan je bil namenjen evalvaciji in načrtom za prihodnost.

Miha Jeraša je ta del procesa za svojo skupino opisal takole: »Skupina je sklenila srečanje z ugotovitvijo, da je bil seminar vsebinsko in organizacijsko dobro zastavljen. Močno je bila tudi izražena želja po tem, da bi se tovrstni seminarji nadaljevali v zastavljeni obliki, to je, v kombinaciji teoretičnih predavanj, delavnic in izkusvenih skupin. S tem bi imeli udeleženci poleg pridobivanja novega ali utrjevanja starega znanja tudi možnost tesnejšega neformalnega osebnega spoznavanja in izmenjave izkušenj.«

Iz plenarnega poročila skupin pa povzemam še ideje, ki so jih udeleženci seminarja oblikovali na osnovi potreb iz prakse in kot naloge organizatorju za prihodnost:

- zagotoviti reden način izobraževanja in srečevanja,
- oblikovati supervizijsko mrežo za to področje,
- izdati zbornik iz gradiva seminarja,
- zavzemati se za ustanovitev informacijskega centra.

V slabih dveh letih od izvedbe seminarja lahko prepoznamo naslednje uspehe:

- s seminarjem smo spodbudili povezave med mnogimi mentorji prostovoljnega dela v Sloveniji;
- na način, kot je bilo to mogoče, smo oblikovali gradivo seminarja, ki bo tako dostopno širšemu krogu bralcev;
- v Svetovalnem centru smo jeseni 1994 začeli s srečanji supervizijske skupine za mentorje prostovoljnega dela.

Seminar je bil kreativno delo širše skupine sodelavcev, ki se nam je posrečilo povezati v ustvarjalnem procesu sodelovanja.

Marta Vodeb Bonač